

Remissvar över utredningen: Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59)

Sammanfattning

Stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) ställer sig bakom utredningens huvudförslag att genomföra en konsolidering av myndighetsstrukturen för extern finansiering av forskning och innovation till tre myndigheter (kap 6). I remissvaret lyfter vi några aspekter vi är särskilt positiva till och framför synpunkter vi anser att regeringen bör beakta vid ett eventuellt genomförande av förslaget.

Övergripande positiva synpunkter

De främsta skälen för KK-stiftelsens positiva syn på utredningens förslag är att det medför ett system som är:

- **Effektivare.** KK-stiftelsen menar att ett minskat antal finansiärer bör minska de administrativa kostnaderna för lärosäten och andra som söker statliga medel för forskning och innovation. Effektivitetsvinster uppkommer genom att:
 - det blir enklare att hitta utlysningar genom att de utlyses från färre aktörer
 - färre myndigheter sannolikt kommer innebära färre och större utlysningar
 - färre administrativa rutiner och tolkningar av regelverk behöver hanteras
 - ett gemensamt ärendehanteringssystem införs
- **Tydligare.** KK-stiftelsen delar utredningens argumentation att en framtida myndighetsstruktur bestående av tre myndigheter med mer distinkta uppdrag kommer göra den statliga externfinansieringen tydligare och underlätta ansvarsutkrävande. För övriga stiftelser, så också KK-stiftelsen, kommer det därmed att bli enklare att genomföra insatser som kompletterar den statliga finansieringen. Vi delar också utredningens slutsats att en konsolidering av centrala funktioner till en myndighet, exempelvis Sveriges formella internationella forsknings- och innovationssamarbeten samt hantering och finansiering av forskningsinfrastruktur, kommer öka den strategiska kapaciteten, exempelvis genom bättre förutsättningar att påverka EUs agenda för forskning och innovation.
- **Heltäckande.** Vi delar utredningens slutsats att en ny myndighetsstruktur kan minska den överlappande finansiering som finns inom vissa områden idag samt öka sannolikheten för att områden inom svenskt näringsliv och samhälle som behöver forskning och innovation får tillgång till statliga medel.

Medskick inför den fortsatta hanteringen av utredningens förslag

KK-stiftelsen vill framföra följande kritik mot utredningen på två punkter som bör hanteras i den fortsatta hanteringen av förslaget.

- **Begränsad analys av, och få förslag kring, forskares karriärvägar och utbildning på forskarnivå.** Enligt utredningens direktiv skulle utredaren ”analysera samspel och rollfördelning mellan statliga externa forsknings- och innovationsfinansiärer och lärosäten t.ex. när det gäller finansiering av forskares karriärvägar...”. KK-stiftelsen anser att utredningens analys av frågan om karriärvägar är bristfällig och hade önskat se en mer utförlig behandling. För att undvika att frågan hamnar i skymundan vid ett införande föreslår KK-stiftelsen att Vetenskapsmyndigheten eller Universitetskanslersämbetet får ett utpekat ansvar att följa upp frågan i nära samarbete med lärosätena.
- **Förenklad diskussion kring vetenskaplig kvalitet.** Även när det gäller diskussionen om vetenskaplig kvalitet hade KK-stiftelsen önskat se en mer utförlig analys. Stiftelsen anser att en mer ingående diskussion kring möjliga orsaker till den stagnerande vetenskapliga kvaliteten (framför allt i avsnitt 5.4.2) borde genomförts för att säkerställa att rekommendationer och förslag på insatser är välgrundade och anpassade för att lösa problemen. Bland annat borde effekter av ökade krav på uppföljning samt den ökade administrativa bördan kopplat till lärosätenas verksamhet ha undersökts.

KK-stiftelsen har detaljerade synpunkter på följande delar i utredningen:

- **Finansiering av utbildningsinsatser från statliga forskningsfinansiärer** (avsnitt 6.5.5. s 364-365). KK-stiftelsen är positiva till utredningens förslag att delar av de statliga medel som fördelas som finansiering av forsknings- och innovationsprojekt ska kunna användas för att utveckla nya utbildningsinsatser. I högskolelagen slås det fast att lärosätenas verksamhet ska ”bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning”. KK-stiftelsen ser utredningens förslag som en viktig utveckling för att stärka den forskningsanknutna utbildningen. Stiftelsen anser att regeringen bör överväga att skärpa styrningen av de framtida myndigheterna ytterligare och uppmana dem att inkludera krav på utveckling av utbildningsinsatser inom ramen för större projekt för att i större utsträckning möjliggöra att studenter får del av ny kunskap.
- **Satsningar på banbrytande forskning** (avsnitt 5.4.2 och 6.4.1 s. 294-295). KK-stiftelsen delar utredningens analys att det behövs ett ökat fokus på banbrytande forskning för att långsiktigt stärka den vetenskapliga excellensen. Finansiering som riktas till icke-etablerade forskare och satsningar på tvärvetenskapliga projekt lyfts av utredaren. I sammanhanget vill KK-stiftelsen framhäva betydelsen av att ständigt utveckla bedömningsmetoderna för att säkra ett högre risktagande i de projekt som den framtida Vetenskapsmyndigheten finansierar. Större fokus på det projekt som ska genomföras istället för bakåtblickande bedömning av forskarnas CV är en viktig del samt att samverkan är av större vikt för kvalitet och genomförande än forskarens hemvist.
- **Gemensamt ansökningssystem** (avsnitt 6.5.4). KK-stiftelsen ställer sig positiva till förslaget att låta en av de föreslagna myndigheterna ansvara för utveckling och drift av ett gemensamt ansöknings- och ärendehanteringssystem. Stiftelsen skulle också gärna

se att ett framtida system utformas på ett sådant sätt att andra finansiärer, både statliga och privata, kan välja att ansluta sig till det. En ökad samverkan mellan olika finansiärer när det gäller den administrativa hanteringen av ansökningar och utbetalade bidrag bedöms kunna medföra stora effektiviseringsvinster för de som söker medel.

Utöver nämnda synpunkter vill KK-stiftelsen dessutom framföra ett antal perspektiv som vi anser vara viktiga i den fortsatta behandlingen av utredningens förslag och vid ett eventuellt införande av de tre nya myndigheterna.

- **Viktigt att säkerställa högskolors och nya universitets inflytande i de nya myndigheterna.** I samband med inrättandet av de tre nya myndigheterna är det viktigt att säkerställa god representation från högskolor och nya universitet i styrande och rådgivande organ. Skälet är att dessa lärosäten producerar nästan 40 procent av landets helårsprestationer när det gäller högre utbildning. Dessutom bedriver de viktig samverkansforskning i nära samarbete med näringsliv och samhälle i hela landet. Om företrädare för dessa lärosäten saknas i beslutande och rådgivande organ för de nya myndigheterna finns stor risk att viktiga behovsägare inte kommer till tals och att felprioriteringar görs.
- **Behov av långsiktighet är viktigt inte minst vid Myndigheten för strategisk forskning.** Utredningen refererar att flera av de organisationer som tillfrågats under arbetet efterlyser mer långsiktighet och stabilitet i finansieringen. Även KK-stiftelsen delar denna uppfattning och vill peka på behovet av mer långsiktiga satsningar. Forskning och innovation är verksamheter med hög risk och kräver ofta investeringar över lång tid för att få önskade effekter. För att sökande ska kunna använda de statliga medlen på bästa sätt krävs långsiktiga satsningar inte minst från Myndigheten för strategisk forskning som ska stimulera forsknings- och innovationsverksamhet i både näringsliv och samhälle. En utveckling mot mer långsiktiga satsningar bedöms också underlätta för finansiärer som KK-stiftelsen att genomföra insatser som stödjer och kompletterar statliga initiativ.
- **Basanslagens andel av lärosätenas finansiering av forskning.** Basanslagens andel var inte fråga som skulle behandlas i utredningen. Däremot stod det i direktiven att utredningen skulle föreslå ett system som på ”ändamålsenligt sätt förhåller sig till lärosätenas direkta anslag för forskning och innovation och annan extern finansiering”. I enlighet med KK-stiftelsens inspel till forsknings- och innovationspropositionen vill vi även i detta sammanhang framföra att det är viktigt att man i samband en reformering av den statliga externa finansieringen tillser att det nya systemet skapar rätt incitament och förutsättningar för alla typer av lärosäten att söka medel. I dagens system erhåller högskolor och nya universitet endast 15 procent av basanslagen, vilket innebär svårigheter att söka externa medel då flera finansiärer inte erbjuder full kostnadstäckning för indirekta kostnader. KK-stiftelsen menar att det krävs ett nytt system för fördelning av basanslaget som i högre utsträckning bygger på prestation och mindre på historisk fördelning av medel.
- **Förslag på utredning om indirekta kostnader.** Frågan om hantering av indirekta kostnader är viktig för KK-stiftelsen. Baserat på erfarenheter från stiftelsens finansieringsverksamhet och den genomgång som genomförts av utredningen ser vi ett

behov av en systematisk genomlysning av hur frågan hanteras av finansiärer, lärosäten och forskningsinstitut. KK-stiftelsen stödjer Forskningsfinansieringsutredningens förslag att tillsätta en statlig utredning för att analysera frågan och föreslå förändringar.

- **Lokalisering i Stockholm behöver kompletteras med noder i hela landet.** KK-stiftelsen stödjer utredningens förslag att de nya myndigheterna lokaliseras till Stockholm. Stiftelsen vill dock understryka vikten av närvaro och tät dialog med forsknings- och innovationsaktörer i hela landet. Vi menar därför att regeringen bör uppmana myndigheterna att även ha medarbetare i andra delar av landet som kan arbeta från lokala kontor, så kallade *co-working spaces*.

För Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling

Elisabeth Nilsson
Styrelseordförande

Eva Schelin
Verkställande direktör